

Civilinė byla Nr. e3K-3-211-823/2021
Teismo proceso Nr. 2-55-3-00837-2020-7
Procesinio sprendimo kategorijos: 3.3.3.9; 3.4.3.4

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

NUTARTIS

LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2021 m. kovo 31 d.

Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Godos Ambrasaitės-Balynienės (pranešėja), Gedimino Sagačio ir Dalios Vasarienės (kolegijos pirmininkė),

teismo posėdyje kasacine rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo civilinę bylą pagal pareiškėjo uždarnosios akcinės bendrovės „Jumps“ direktoriaus V. P. (V. P.) kasacinį skundą dėl Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. gruodžio 17 d. nutarties peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal pareiškėjo UAB „Jumps“ direktoriaus V. P. pareiškimą dėl restruktūrizavimo bylos iškelimo UAB „Jumps“, tretieji asmenys Rusijos akcinė bendrovė „AO Roseksimbank“ ir Rusijos valstybinė korporacija „VEB.RF“.

Teisėjų kolegija

n u s t a t ė :

I. Ginčo esmė

1. Kasacinėje byloje sprendžiama **dėl teisės normų, reglamentuojančių teismo nutarčių dėl nemokumo bylos iškelimo apskundimą, aiškinimo ir taikymo.**

2. Pareiškėjas UAB „Jumps“ direktorius V. P. (toliau – ir pareiškėjas) prašė iškelti atsakovei UAB „Jumps“ (toliau – ir bendrovė) restruktūrizavimo bylą. Jis nurodė, kad bendrovės finansinius sunkumus lėmė neigiamos rinkos sąlygos, staigūs žaliavų kainų pokyčiai, naftos ir jos produktų paklausos kritimas, jų priežastis – COVID-19 pandemija. Atsakovė UAB „Jumps“ iš esmės yra gyvybinga bendrovė, jos finansiniai sunkumai yra laikini, o veiklos tęstinumą gali užtikrinti restruktūrizavimo bylos iškėlimas. Restruktūrizavimo plano projekte numatytos gauti lėšos patvirtina atsakovės galimybę atsiskaityti su kreditoriais ir atkurti mokumą.

3. Tretieji asmenys Rusijos akcinė bendrovė „AO Roseksimbank“ ir VK „VEB.RF“ atsiliepimais į pareiškėjo pareiškimą dėl restruktūrizavimo bylos iškelimo prašė atsisakyti iškelti atsakovei restruktūrizavimo bylą ir iškelti bankroto bylą. Nurodė, kad atsakovė yra nemoki, nei pareiškime dėl restruktūrizavimo, nei restruktūrizavimo plano projekte nepateikiama jokių realių priemonių ar planų didinti atsakovės pajamas ir pelningumą. Į bylą pateikti įrodymai leidžia spręsti, kad atsakovė patiria itin didelius, ne trumpalaikius, bet kelerius metus besitęsiančius finansinius sunkumus. Bendrovė nevykdo prisiimtų įsipareigojimų ir neturi realios galimybės juos įvykdyti.

II. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinių sprendimų esmė

4. Vilniaus apygardos teismas 2020 m. rugsėjo 25 d. nutartimi pareiškėjo prašymo iškelti atsakovei UAB „Jumps“ restruktūrizavimo bylą netekino ir iškėlė jai bankroto bylą.

5. Teismas iš 2020 m. kovo 31 d. atsakovės UAB „Jumps“ balanso nustatė, kad ji turi 31 403 369 Eur vertės turtą. Šią sumą sudaro ilgalaikis turtas – 5 463 363 Eur (3804 Eur nematerialus turtas ir 5 223 733 Eur materialus turtas), trumpalaikis turtas – 25 940 006 Eur (7 530 750 Eur atsargos, išankstiniai apmokėjimai ir nebaigtos vykdyti sutartys; 18 404 654 Eur per vienerius metus gautinos sumos, 2341 Eur kitas trumpalaikis turtas, 2261 Eur pinigai ir pinigų ekvivalentai). Atsakovės per vienerius metus mokėtinos sumos ir trumpalaikiai įsipareigojimai sudaro 26 740 220 Eur. Atsakovė dirba nuostolingai, nuo 2020 m. sausio 1 d. iki 2020 m. kovo 31 d. patyrė 42 623 Eur nuostolių.

6. Teismas pažymėjo, kad didžiąją atsakovės turto dalį, t. y. 18 404 654 Eur, sudaro per vienerius metus gautinos sumos. 12 475 700 Eur iš tos sumos atsakovė nurodė kaip gautiną sumą, išieškojus debitorių skolas. 2020 m. rugsėjo 17 d. debitorių sąrašė nurodyti 109 skolininkai. Debitorių sąrašo duomenimis, visų skolų grąžinimo terminai jau yra suėję. Byloje nėra duomenų, pagrindžiančių atsakovės realias galimybes susigrąžinti debitorių skolas, todėl nėra pagrindo debitorių įsipareigojimus vertinti kaip faktiškai turimą turtą ir šių skolų sumas įtraukti į bendrovės turto masę. Taigi, bendrovės turtas iš viso sudaro 18 927 669 Eur.

7. Teismas nustatė, kad atsakovė turi 90 kreditorių, kuriems faktiškai pradelstų vykdyti įsipareigojimų suma sudaro 26 779 048,21 Eur. Atsakovei priklausančios transporto priemonės, nekilnojamasis turtas ir atitinkamos turtinės teisės yra areštuoti, todėl ji negali šiuo turtu disponuoti ir atsiskaityti su kreditoriais. Be to, Vilniaus miesto apylinkės teisme yra nagrinėjama civilinė byla Nr. e2-26332-545/2020 pagal ieškovės UAB „Jumps“ patikslintą ieškinį atsakovei bendrovei „SIA UniCredit Leasing“ dėl finansinio lizingo sutarčių nutraukimo pripažinimo neteisėtu ir sutarčių sąlygų pakeitimo. Jeigu UAB „Jumps“ ieškinys bus atmestas, ji privalės grąžinti bendrovei „SIA UniCredit Leasing“ sutarčių pagrindu naudotą turtą, kurio likutinė vertė pagal 2020 m. rugsėjo 23 d. patikslinto restruktūrizavimo plano projektą sudaro 373 219,61 Eur.

8. Teismas nurodė, kad 2020 m. kovo 31 d. balansas patvirtina, jog atsakovės įsipareigojimai, susiję su darbo santykiais, sudaro 687 267 Eur. Taigi, atsakovė laiku nemoka darbo užmokesčio ir su juo susijusių išmokų darbuotojams. Antstolių informacinės sistemos (AIS) duomenimis, dalies darbo užmokesčio įsiskolinimo išieškojimas vyksta priverstine tvarka. Atsakovė yra sumažinusi darbuotojų skaičių nuo 39 iki 16 darbuotojų. Atsakovė turi 43 568,14 Eur skolos Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžetui.

9. Teismas pažymėjo, kad pareiškėjas 2020 m. rugpjūčio 25 d. nutartimi buvo įpareigotas nurodyti kiekvienos iš jo įvardytų finansinių sunkumų priežasčių mastą, tačiau tinkamai šio įpareigojimo neįvykdė. Atsakovė jau nuo 2016 m. dirba nuostolingai, nuostoliai didėjo iki 2020 m. rugsėjo 23 d. patikslinto restruktūrizavimo plano projekte išdėstytų priežasčių atsiradimo. Atsakovė 2016 m. patyrė 253 412 Eur nuostolių, o 2019 m. – 5 379 309 Eur, 2018 m. pardavimo pajamos sudarė 88 666 840 Eur, 2019 m. – 21 199 307 Eur, o 2020 m. I ketvirtį – 811 558 Eur. Šios aplinkybės patvirtina, kad atsakovės finansiniai sunkumai yra ilgalaikiai ir pastovaus pobūdžio.

10. Teismas nusprendė, kad restruktūrizavimo plano projekte nurodytos priemonės mokumui atkurti yra deklaratyvios, tinkamai nedetalizuotos, nepagrįstos objektyviais efektyvumo ir realumo duomenimis. Pareiškėjas nurodė sąrašą galiojančių sutarčių, pagal kurias numatoma tęsti darbus, gauti pajamų iš pagrindinės veiklos ir atitinkamai galimai per ketverius metus gauti pelno, tačiau nepateikė įrodymų, kurie patvirtintų tokių sutarčių vykdymą. Be to, dalis nurodytų sutarčių, tikėtina, yra pasibaigusios – pasibaigęs sutarties terminas arba sutarties pabaiga apibrėžta visišku įsipareigojimų įvykdymu, tačiau duomenų apie įsipareigojimų (ne)įvykdymą nepateikta. Pareiškėjo nurodyti dviejų partnerių („Coral Energy PTE LTD“ ir „Vitol S. A.“) pasiūlymai pirkti iš atsakovės naftos produktus (1 596 000 mt per metus), kuriuos vykdydama atsakovė planuoja per ketverius metus gauti 63 840 000 Eur pelną, yra deklaratyvūs, be to, atsakovė neturi apyvartinių lėšų, todėl neaišku, kokiomis lėšomis ji planuoja įsigyti naftos produktus ir juos perparduoti šiems partneriams.

11. Teismas nurodė, kad atsakovė numaćiusi, esant poreikiui, parduoti dalį turto (1,37 ha žemės sklypą) ir gautomis lėšomis atsiskaityti su kreditoriais, finansuoti savo veiklą, tačiau nežinoma žemės sklypo vidutinė rinkos kaina, todėl negalima vertinti, kokia dalimi gali būti finansuojama veikla arba atsiskaitoma su kreditoriais. Pareiškėjas pateikė duomenis apie investicinį projektą (Rezervuarų parko plėtrą), tačiau nėra aiškus nei šio projekto įgyvendinimo laikotarpis, nei jo dabartinė stadija, be to, nepateikti konkretūs apskaičiavimai, kokia dalimi didėtų naftos produktų pardavimo pajamos ir kiek iš jų būtų panaudota atsiskaitymams su kreditoriais vykdyti.

12. Teismas nurodė, kad byloje nėra duomenų apie konkrečius trečiųjų asmenų įsipareigojimus skolinti lėšas atsakovės apyvartai, detalizuojant tokių susitarimų kontrahentus, lėšų dydį ir sąlygas, todėl pareiškėjo argumentas, jog bendrovė yra numaćiusi gauti naują finansavimą, esant papildomam poreikiui, pasinaudoti ir faktoringu, nepagrįstas.

13. Teismas pažymėjo, kad pareiškėjas rašytiniuose paaiškinimuose nurodė, jog atsakovė dalį skolos (1 453 759,31 Eur) kreditoriams sumokėjo, tačiau, teismo vertinimu, ši aplinkybė savaime nepatvirtina, kad atsakovės pajamos iš esmės padidėjo ir tai leis jai ateityje atsiskaityti su kreditoriais, tęsiant veiklą.

14. Lietuvos apeliacinis teismas, išnagrinėjęs bylą pagal pareiškėjo atskirąjį skundą, 2020 m. gruodžio 17 d. nutartimi Vilniaus apygardos teismo 2020 m. rugsėjo 25 d. nutartį paliko nepakeistą.

15. Apeliacinės instancijos teismas, įvertinęs byloje dalyvaujančių asmenų procesiniuose dokumentuose nurodytas aplinkybes ir byloje esančius įrodymus, sutiko su pirmosios instancijos teismo išvada, kad atsakovė neatitinka gyvybingo juridinio asmens kriterijaus ir jos restruktūrizavimo plano projekte nurodytos priemonės nepadės jai įveikti finansinių sunkumų, atkurti gyvybingumo ir išvengti bankroto (Lietuvos Respublikos juridinių asmenų nemokumo įstatymo (toliau – ir *JANI*) 22 straipsnio 1 dalies 3 punktas).

16. Teismas pažymėjo, kad pareiškėjas pateikė rašytinius įrodymus, pagrindžiančius tai, jog nuo 2020 m. kovo 25 d. iki 2020 m. lapkričio 8 d. atsakovė sumažino skolą kreditoriams 3 135 353,96 Eur suma, tačiau ši aplinkybė nepatvirtina atsakovės gyvybingumo, nes mokėjimus atliko ne atsakovė, o kitas juridinis asmuo – UAB „Energijos prekyba“, o įsipareigojimų dengimas skolintomis lėšomis nekeičia atsakovės finansinės padėties ir neįrodo jos gyvybingumo, priešingai – parodo atsakovės negalėjimą savo lėšomis bent iš dalies atsiskaityti su kreditoriais,

įskaitant darbuotojus ir valstybės biudžetą. Atsakovės gyvybingumo nepagrindžia ir pareiškėjo nurodyta aplinkybė, kad UAB „Energijos prekyba“ iš atsakovės UAB „Jumps“ kreditorių įgijo 893 924 Eur reikalavimo teisę į atsakovę, nes nemokaus juridinio asmens kreditorių pasikeitimas esmingai nekeičia jo finansinės padėties.

17. Teismas taip pat atkreipė dėmesį į tai, kad *JAN/ 107* straipsnyje nustatytas būtinas kreditorių pritarimas restruktūrizavimo plano projektui, tuo tarpu atsakovės UAB „Jumps“ didžiosios kreditorės Rusijos akcinė bendrovė „AO Roseksimbank“ (14 995 641,38 Eur reikalavimas) ir VK „VEB.RF“ (11 299 138,70 Eur reikalavimas) nesutinka su restruktūrizavimo bylos iškelimu.

18. Apeliacinės instancijos teismas atmetė kaip nepagrįstą pareiškėjo argumentą, kad pirmosios instancijos teismas, iškeldamas atsakovei bankroto bylą, peržengė bylos nagrinėjimo ribas ir priėmė pareiškėjui siurprizinį (netikėtą) procesinį sprendimą. Pažymėjo, kad bylos nagrinėjimo pirmosios instancijos teisme ribas apibrėžia ne tik ieškinio (pareiškimo) pagrindas ir dalykas, tačiau ir priešingos šalies atsikirtimai. Tretieji asmenys Rusijos akcinė bendrovė „AO Roseksimbank“ ir VK „VEB.RF“ bylos nagrinėjimo metu nesutiko su restruktūrizavimo bylos iškelimu ir prašė atsakovei UAB „Jumps“ iškelti bankroto bylą. Taigi bylos nagrinėjimo ribos buvo apibrėžtos tiek prašymu dėl restruktūrizavimo bylos, tiek prašymais dėl bankroto bylos iškelimo. Esant tokiai situacijai, pirmosios instancijos teismas neturėjo pagrindo papildomai pareiškėją informuoti, kad byloje bus sprendžiamas klausimas ir dėl bankroto bylos iškelimo.

III. Kasacinio skundo ir atsiliepimų į jį teisiniai argumentai

19. Kasaciniu skundu pareiškėjas UAB „Jumps“ direktorius V. P. prašo panaikinti pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų nutartis ir jo pareiškimą dėl restruktūrizavimo bylos UAB „Jumps“ iškelimo perduoti pirmosios instancijos teismui nagrinėti iš naujo. Kasacinis skundas grindžiamas šiais argumentais:

19.1. Pirmosios instancijos teismas pažeidė *Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 6* straipsnyje įtvirtintą teisę į teisingą teismą, rungimosi principą (Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – ir *CPK*) 12 straipsnis) ir nukrypo nuo kasacinio teismo praktikos, nes nepranešė pareiškėjui apie ketinimą peržengti bylos nagrinėjimo ribas ir iškelti atsakovei UAB „Jumps“ bankroto bylą. Pareiškėjui nebuvo sudaryta galimybė pasisakyti ir teikti įrodymus dėl bankroto bylos iškelimo sąlygų. Pirmosios instancijos teismas įpareigojo pareiškėją pateikti papildomus įrodymus, susijusius tik su restruktūrizavimo plano projektu, todėl, vertindamas atsakovės 2020 m. kovo 31 d. balansą, negalėjo tinkamai įvertinti atsakovės turtinės padėties. Apeliacinės instancijos teismas bylos nagrinėjimo ribų peržengimo nenustatė, nors, pareiškėjo vertinimu, toks pažeidimas akivaizdžiai buvo padarytas.

19.2. Teismai netinkamai aiškino ir taikė *JAN/* įtvirtintą juridinio asmens gyvybingumo sąvoką, pažeidė įrodinėjimo ir įrodymų vertinimo taisykles, dėl to padarė nepagrįstą išvadą, kad atsakovė nėra gyvybingas juridinis asmuo ir neatitinka *JAN/ 21* straipsnio 1 dalies 2 punkte nustatytos sąlygos dėl restruktūrizavimo bylos iškelimo. Pareiškėjo vertinimu, atsakovė yra gyvybinga bendrovė, toliau vykdo savo ūkinę komercinę veiklą (prekyba nafta ir jos produktais), gauna pajamų ir pagal galimybes dengia skolas kreditoriams. Teismams buvo pateikti aktualūs duomenys, kad nuo pareiškimo pateikimo teismui dienos atsakovė padengė net 3 135 353,96 Eur skolos kreditoriams, o per vieną mėnesį sugebėjo padengti net 25 656,14 Eur skolos savo darbuotojams, kad atsakovė turi pakankamai iš debitorių atgautinų skolų, kurios atkurs jos mokumą. Teismams buvo pateikti įrodymai, kad atsakovės verslo partnerė UAB „Energijos prekyba“ perėmė iš atsakovės kreditorių reikalavimo teises į ją, sutinka atidėti atsakovei mokėjimo terminus, daryti nuolaidas ir yra pasirengusi padėti jai įgyvendinti restruktūrizavimo planą, viena iš trijų didžiausių atsakovės kreditorių bendrovė „Soscov Energy PTE Ltd“ sutiko su restruktūrizavimo bylos iškelimu, sutiko atidėti atsakovei prievolių vykdymo terminus ir daryti nuolaidas bei galimai atsakyti dalies reikalavimų, atsakovė turi realias galimybes įvykdyti dviejų partnerių – „Coral Energy PTE Ltd.“ ir „Vitol S. A.“ – užsakymus ir gauti pelno. Tačiau teismai tinkamai neįvertino pirmiau nurodytų aplinkybių ir pateiktų įrodymų, kurie, pareiškėjo nuomone, sudaro pagrindą iškelti atsakovei restruktūrizavimo bylą ir taip išsaugoti bendrovę, darbo vietas.

19.3. Teismai netinkamai taikė *JAN/ 22* straipsnio 1 dalies 3 punktą, dėl to padarė nepagrįstą išvadą, kad restruktūrizavimo plano projekte nurodytos priemonės akivaizdžiai nepadės atsakovei įveikti finansinių sunkumų, išsaugoti gyvybingumo ir išvengti bankroto. Pareiškėjo nuomone, restruktūrizavimo plano projekte buvo nurodyti pakankamai konkretūs duomenys bei esminės veiklos gairės, kurios leidžia padaryti išvadą, kad atsakovei turi būti iškelta restruktūrizavimo byla. Be to, restruktūrizavimo plano projektas buvo patikslintas, atsižvelgiant į Vilniaus apygardos teismo 2020 m. rugpjūčio 25 d. nutartimi nurodytus trūkumus bei teismo įpareigojimus pateikti papildomus dokumentus. Apeliacinės instancijos teismas nenurodė, kokių konkrečių reikalavimų neatitinka šis planas. Teismai neįvertino to, kad restruktūrizavimo plano projektas ir yra tik projektas, kuris būtų tikslinamas jį tvirtinant.

20. Atsiliepimu į pareiškėjo kasacinį skundą trečiasis asmuo (kreditorė) VK „VEB.RF“ prašo kasacinį skundą atmesti. Atsiliepime nurodomi šie argumentai:

20.1. Apeliacinės instancijos teismo nutartis dėl bankroto bylos iškelimo negali būti kasacijos objektas, todėl pradėtas kasacinis procesas turi būti nutrauktas. Ši išvada išplaukia iš *JAN/* tikslo sudaryti sąlygas veiksmingam juridinių asmenų nemokumo procesui, užtikrinant kreditorių ir nemokių juridinių asmenų interesų pusiausvyrą; iš *JAN/* projekto aiškinamojo rašto, kuriame nemokumo procesas aiškiai išskirtas tik pirmosios ir apeliacinės instancijos teismuose, o įstatymo leidėjas neturėjo tikslo nustatyti, kad nutartis dėl nemokumo bylos iškelimo būtų kasacijos objektas; iš kasacinio teismo suformuotos praktikos iki *JAN/* priėmimo, pagal kurią nutartis iškelti įmonei bankroto ar restruktūrizavimo bylą yra teismo procesinis dokumentas, kuriuo tik iškeliamas, o ne užbaigiama byla, t. y. ja ginčas neišsprendžiamas iš esmės. Be to, nutartyje dėl nemokumo bylos iškelimo iš esmės sprendžiamas fakto klausimas (įmonė yra moki ar ne), todėl abejotina, ar tokios nutarties peržiūra atitinka kasacijos tikslą – patikrinti teismo procesinius sprendimus teisės taikymo aspektu. Nors iš anksčiau galiojusių Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo (toliau – *ĮB*) ir Lietuvos Respublikos įmonių restruktūrizavimo įstatymo (toliau – *ĮR*) į *JAN/* 25 straipsnį nebuvo perkelta nuostata, kad apeliacinės instancijos teismo nutartis negali būti skundžiama kasaciniu skundu, tačiau, aiškinant *JAN/* 25 straipsnį, taikytina iki *JAN/* įsigaliojimo suformuota kasacinio teismo praktika, pagal kurią apeliacinės instancijos teismo nutartys dėl nemokumo bylos (bankroto ir restruktūrizavimo) iškelimo yra galutinės ir kasacine tvarka neskundžiamos.

20.2. Nepagrįsti pareiškėjo argumentai, kad pirmosios instancijos teismas priėmė šurprizinę nutartį, nes nepranešė jam apie ketinimą peržengti bylos nagrinėjimo ribas ir iškelti atsakovei bankroto bylą. Analizuojant *JAN/* normas, pareiškėjui negalėjo būti nežinoma, kad jam neįrodžius visų būtinų restruktūrizavimo sąlygų teismas turi teisę iškelti bankroto bylą. Be to, kreditoriai – tretieji asmenys Rusijos akcinė bendrovė „AO Roseksimbank“ ir VK „VEB.RF“ – bylos nagrinėjimo metu nesutiko su restruktūrizavimo bylos iškelimu ir prašė iškelti atsakovei bankroto bylą. Taigi, bylos nagrinėjimo ribos buvo apibrėžtos tiek pareiškėjo prašymu dėl restruktūrizavimo bylos, tiek kreditorių prašymais dėl bankroto bylos iškelimo. Esant tokiai situacijai, pirmosios instancijos teismas neturėjo pagrindo papildomai informuoti pareiškėją, kad byloje bus sprendžiamas klausimas ir dėl bankroto bylos iškelimo.

20.3. Teismai pagrįstai nusprendė, kad atsakovė yra nemoki ir negyvybinga, todėl jai negali būti keliama restruktūrizavimo byla, o keltina bankroto byla. Nors pareiškėjas akcentuoja aplinkybę, kad atsakovė toliau vykdo ūkinę komercinę veiklą, tačiau vien šis faktas neparodo jos gyvybingumo. Pareiškėjas neįrodė, kad atsakovės vykdoma veikla suteiks jai tikėtiną galimybę ateityje atsiskaičiuoti su kreditoriais. Restruktūrizavimo plano projekte aiškiai nurodžius, kad atsakovė neketina pradėti naujų veiklų, keisti veiklos strategijos, negalima net hipotetiškai vertinti, kad ji yra gyvybingas juridinis asmuo.

21. Atsiliepimu į pareiškėjo kasacinį skundą trečiasis asmuo (kreditorė) Rusijos akcinė bendrovė „AO Roseksimbank“ prašo kasacinį skundą atmesti, o teismų nutartis palikti nepakeistas. Atsiliepime nurodomi šie argumentai:

21.1. Teismai tinkamai taikė *JAN/* 21 ir 22 straipsnius, suteikė daugiau nei pakankamai galimybių pareiškėjui teikti įrodymus dėl atsakovės mokumo, gyvybingumo ir pan., vertino visus byloje pateiktus įrodymus ir priėmė pagrįstas nutartis. Pirmosios instancijos teismas neturėjo pareigos papildomai pranešti pareiškėjui apie ketinimą iškelti atsakovei bankroto bylą. Pareiškėjas žinojo, kad teismas bet kuriuo atveju pagal *JAN/* spręs ir dėl bankroto bylos (jeigu padarys išvadą, kad restruktūrizavimo byla negali būti iškelta dėl nemokumo ir negyvybingumo), taip pat kad didieji kreditoriai nesutinka su restruktūrizavimo bylos iškelimu ir siekia atsakovės bankroto. Taigi, pareiškėjo teiginiai dėl ginčo ribų peržengimo yra akivaizdžiai nepagrįsti.

21.2. Atsakovė yra akivaizdžiai nemoki, negyvybinga ir jos skolos didėja. Restruktūrizavimo plano projekte nenustatytos konkrečios priemonės mokumui atkurti, o nurodytos abstrakčios priemonės akivaizdžiai nepadės atsakovei įveikti finansinių sunkumų, išsaugoti gyvybingumo ir išvengti bankroto. Atsakovės nuolatinis siekis iš esmės tik skolintis lėšų rodo keliamą riziką esamiems kreditoriams ir kitiems rinkos dalyviams dėl dar didesnio atsakovės nemokumo ir negebėjimo grąžinti bent dalies skolų. Jokios realios veiklos atsakovė negali vykdyti, nes neturi lėšų. Tai patvirtina aplinkybė, kad net ir sąlyginai mažas sumas už atsakovę moka kiti asmenys, kurie atitinkamai tampa jos kreditoriais. Pareiškėjo pateikti rašytiniai įrodymai tik patvirtina, kad atsakovė nemažina ir nesugeba mažinti skolų, pagal pareiškėjo teikiamus duomenis tik keičiasi atsakovės kreditoriai ir vis atsiranda naujų skolų, o tai rodo drastišką atsakovės finansinės padėties blogėjimą.

21.3. Pagal *JAN/* normas ir teismų praktiką restruktūrizavimo planas negali būti patvirtintas, jeigu jam nepritaria kreditoriai, kurių reikalavimų suma vertine išraiška sudaro daugiau kaip 1/2 visų teismo patvirtintų kreditorių reikalavimų sumos. Trečiasis asmuo Rusijos akcinė bendrovė „AO Roseksimbank“ – viena didžiausių atsakovės kreditorių, kurios reikalavimas viršija 17 mln. JAV dolerių, nepritarė ir nepritaria atsakovės restruktūrizavimui.

Teisėjų kolegija

k o n s t a t u o j a :

IV. Kasacinio teismo argumentai ir išaiškinimai

Dėl galimybės kasacine tvarka skųsti teismo nutartį dėl nemokumo bylos iškelimo

22. Pagal *CPK 1* straipsnio 1 dalies nuostatas bankroto ir restruktūrizavimo bylos nagrinėjamos pagal šio kodekso taisyklės, išskyrus išimtis, kurias nustato kiti Lietuvos Respublikos įstatymai. Juridinių asmenų restruktūrizavimo ir bankroto procesus nuo 2020 m. sausio 1 d. reglamentuoja *JANJ*, pakeitęs iki tol galiojusius *JBĮ* ir *JRĮ*.

23. Nei *CPK*, nei *JANJ* nėra taisyklės, leidžiančios skųsti visas be išimties pirmosios instancijos teismo priimtas nutartis. Tais atvejais, kai tam tikrų nutarčių apskundimo procesinės tvarkos *JANJ* nereglamentuoja, turi būti vadovaujama *CPK* nuostatomis dėl pirmosios instancijos teismo nutarčių apskundimo. Pagal *CPK 334* straipsnio 1 dalį pirmosios instancijos teismo nutartis galima apskųsti atskiruoj skundu apeliacinės instancijos teismui atskirai nuo teismo sprendimo šio kodekso nustatytais atvejais, taip pat kai teismo nutartis užkerta galimybę tolesnei bylos eigai. Kasacine tvarka pagal *CPK* nuostatas skundžiami tik apeliacinės instancijos teismo priimti procesiniai sprendimai (*CPK 340* straipsnio 1 dalis).

24. Pagal *CPK 137* straipsnio 1 dalį ieškinio priėmimo klausimą teismas išsprendžia priimdamas rezoliuciją. Šis procesinis veiksmas laikomas civilinės bylos iškelimu. Pagal *CPK 290* straipsnio 6 dalį klausimai, kurie šiame kodekse nustatytais atvejais sprendžiami teisėjo rezoliucija, taip pat gali būti išspręsti nutartimi. Teismo nutartis (rezoliucija), kuria iškeliamas civilinė byla, atskiruoj skundu neskundžiama (*CPK 290* straipsnio 5 dalis, *334* straipsnio 1 dalis), atitinkamai tokia nutartis (rezoliucija) negali būti peržiūrima ir kasacine tvarka (*CPK 340* straipsnio 1 dalis).

25. Kasacinio teismo praktikoje, aiškinant *JBĮ* nuostatas, pažymėta, kad civilinei bylai iškelti pakanka atlikti vieną teismo procesinį veiksma – priimti rezoliuciją (*CPK 137* straipsnio 1 dalis). Bankroto bylai iškelti, priešingai, reikalingi du savarankiški teismo procesiniai veiksmai: 1) priimti rezoliuciją dėl pareiškimo priėmimo; 2) priimti nutartį dėl bankroto bylos iškelimo (*JBĮ 9* straipsnio 4, 5 dalys). Tik esant abiem teigiamiems procesiniams veiksams, pripažintina, kad bankroto byla yra iškelta. Bankroto bylos procedūrą pradžia laikytinas bankroto bylos iškelimas, t. y. momentas, kai įsiteisėja teismo nutartis dėl bankroto bylos iškelimo (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. gruodžio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. *3K-3-587/2008*). Šis išaiškinimas išlieka aktualus ir įsigaliojus *JANJ*, kadangi nemokumo bylos iškelimo teisinis reglamentavimas priėmus *JANJ* šiuo aspektu nepakito.

26. Juridinių asmenų restruktūrizavimo ir bankroto procesus reglamentuojantis specialusis įstatymas nustato išimtį iš bendrosios civiliniame procese galiojančios taisyklės, pagal kurią pirmosios instancijos teismo procesinis sprendimas iškelti civilinę bylą negali būti peržiūrimas nei apeliacine, nei kasacine tvarka. Pagal *JANJ 25* straipsnį nutartis dėl nemokumo bylos iškelimo gali būti skundžiama Lietuvos apeliaciniam teismui (*JANJ 25* straipsnio 1 dalis). Analogiškas teisinis reglamentavimas iki *JANJ* įsigaliojimo buvo įtvirtintas *JBĮ 10* straipsnio 8 dalyje ir *JRĮ 7* straipsnio 13 dalyje.

27. Iki *JANJ* įsigaliojimo galioję juridinių asmenų nemokumo procesą reglamentuojantys teisės aktai *expressis verbis* (aiškiais žodžiais, tiesiogiai) įtvirtino, kad kasacija dėl teismo nutarties nemokumo bylos iškelimo klausimu yra negalima. Toks teisinis reglamentavimas pagrįstas, be kita ko, tuo, jog iškėlus nemokumo bylą įmonei pagal įstatymą iš karto suteikiamas specialusis statusas (atitinkamai „restruktūruojama“ arba „bankrutuojanti“), modifikuojamas (stabdomas) jos prievolių vykdymas, iškėlus bankroto bylą įmonės valdymo organai privalo perduoti administratoriui įmonės turtą; įmonės valdymo organai netenka savo įgaliojimų, įprastai nutraukiamos darbo sutartys su įmonės darbuotojais, kt. Tokios pat teisinės pasekmės įmonei iškėlus nemokumo bylą nustatytos ir *JANJ*. Teisės doktrinoje pažymima, kad, atsižvelgiant į nutarties dėl nemokumo bylos iškelimo sukeliamų teisinių padarinių pobūdį, tokios nutarties vykdymo atgręžimas panaikinus ją kasacine tvarka būtų teisiškai ir faktiškai sudėtingas ar net iš esmės neįmanomas (Tamošiūnienė, E.; Višinskis, V.; Kirkutis, M. ir Jokubauskas, R. (2020) Juridinių asmenų nemokumo proceso veiksmingumo užtikrinimas. Teisė, 1160, p. 24–35), o tai savo ruožtu pagrindžia atitinkamą kasacijos ribojimą.

28. Kasacijos dėl nutarčių dėl nemokumo bylos iškelimo ribojimas pagrindžiamas ir kasacinio proceso paskirtimi bei ypatumais. Esminis klausimas, sprendžiamas įmonės nemokumo bylos iškelimo metu, yra susijęs su įmonės mokumo (gyvybingumo) vertinimu. Šis klausimas yra fakto klausimas, kurio kasacinis teismas nenagrinėja (*CPK 353* straipsnio 1 dalis). Siekiant sumažinti tiek fakto, tiek teisės klaidos galimybę sprendžiant dėl įmonės nemokumo bylos iškelimo atsižvelgiant į įstatyme nustatytą kasacijos draudimą, *JBĮ 10* straipsnio 8 dalyje buvo nustatyta išimtis iš bendrųjų *CPK* taisyklių, reglamentuojančių apeliacinės instancijos teismo teises išnagrinėjus bylą apeliacine tvarka: Lietuvos apeliacinis teismas, panaikinęs nutartį, kuria atsisakyta kelti bankroto bylą, negali priimti nutarties ją iškelti. Analogiškas apeliacinės instancijos teismo procesinių teisių ribojimas, užtikrinantis, kad pirmosios instancijos teismo nutartis iškelti nemokumo bylą visais atvejais gali būti vieną kartą peržiūrima ir jos teisėtumas bei pagrįstumas patvirtinami aukštesnės instancijos teisme, yra įtvirtintas ir *JANJ 25* straipsnio 3 dalyje.

29. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikoje, nagrinėjant bylas, kylančias iš bankroto teisinių santykių, ne kartą akcentuotas bankroto proceso operatyvumo principas, reikalaujantis, be kita ko, kad bankroto bylos nemokioms įmonėms būtų iškeliamos laiku, išvengiant pačios bankrutuojančios įmonės ir jos kreditorių padėties tolesnio

blogėjimo, rinkos iškreipimo ir jos stabilumo sumažinimo (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. gegužės 12 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-253-219/2017, 2020 m. birželio 10 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-170-219/2020, kt.). Teisės doktrinoje pažymima, kad draudimas paduoti kasacinį skundą dėl nutarties iškelti bankroto bylą nustatytas siekiant kuo greičiau pradėti vykdyti bankroto procedūras ir išvengti teisinio netikrumo dėl įmonės turtinės padėties tuo metu, kai būtų laukiama bylos išnagrinėjimo kasacine tvarka (Kavalnė, S., Norkus, R. Bankroto teisė. Antroji knyga. Vilnius: Justitia, 2011, p. 260). Toks byloje dalyvaujančių asmenų procesinių teisių suvaržymas bankroto proceso operatyvumo tikslais pateisinamas atsižvelgiant, be kita ko, į tai, kad nemokumo procesą reglamentuojančiuose įstatymuose yra nustatyti specialūs mechanizmai, kuriuos pasitelkiant iškelta įmonės bankroto byla gali būti nutraukta – tai bankrutuojančios įmonės teisė atsiskaityti su visais kreditoriais (*JB/ 27* straipsnio 1 dalies 2 punktas, *JAN/ 78* straipsnio 1 dalies 2 punktas), sudaryti taikos sutartį (*JB/ 27* straipsnio 1 dalies 3 punktas, *JAN/ 80* straipsnis), galimybė nutraukti įmonės bankroto bylą iškėlus jai restruktūrizavimo bylą (*JAN/ 81* straipsnis). Teisė pasinaudoti šiais mechanizmais gali būti įgyvendinama tiek tuo atveju, kai įmonės mokumas pakinta bankroto proceso metu, tiek tuo atveju, jei buvo padaryta klaida teismui vertinant įmonės mokumą (gyvybingumą) bankroto bylos iškėlimo stadijoje, todėl galimai mokios (gyvybingos) įmonės, kuriai iškelta bankroto byla, teisės yra pakankamai apsaugotos ir nesant kasacijos galimybės.

30. Nors *JAN/ 25* straipsnyje, kitaip nei iki *JAN/* priėmimo galiojusiose *JB/* ir *JR/* nuostatose, nėra *expressis verbis* įtvirtinta, kad Lietuvos apeliacinio teismo nutartis, priimta išnagrinėjus atskirąjį skundą dėl pirmosios instancijos teismo nutarties dėl nemokumo bylos iškėlimo, yra galutinė ir neskundžiama, *JAN/* travaux préparatoires (įstatymo rengimo medžiaga) analizė nesudaro pagrindo spręsti, kad įstatymų leidėjo valia priimant *JAN/* buvo keisti iki *JAN/* įsigaliojimo galiojusią tvarką ir leisti kasaciją dėl teismo nutarčių dėl nemokumo bylos iškėlimo. Tokia išvada darytina atsižvelgiant į tai, kad nors tokio pobūdžio teisinio reglamentavimo pokytis, atsižvelgiant į kasacijos draudimo šios kategorijos bylose galiojimo trukmę iki *JAN/* priėmimo ir į tai, kad teisinis reglamentavimas, kuriuo iki *JAN/* įsigaliojimo buvo grindžiami kasacijos dėl teismo nutarčių iškelti juridinio asmens nemokumo bylą ribojimai, priėmus *JAN/*, išliko iš esmės nepakitęs, neabejotinai būtų esminis, *JAN/* aiškinamajame rašte apie tokius įstatymo leidėjo ketinimus nėra užsimenama. Priešingai, vienu pagrindinių projekto uždavinių aiškinamajame rašte nurodomas siekis spartinti bankroto procedūras, tobulinant bankroto proceso terminų, nemokumo procesų dalyvių ginčų nagrinėjimo ir kitų klausimų reguliavimą, akcentuojama, kad nors *JR/* ir *JB/* įtvirtina keletą ginčų apribojimų, t. y. tam tikros teismų nutartys nėra skundžiamos, tačiau jų nepakanka optimaliai proceso trukmei užtikrinti (2018 m. spalio 23 d. aiškinamasis raštas dėl įstatymų projektų Reg. Nr. XIII P-2777-XIII P-2789). Tai leidžia teigti, kad tiesioginės nuorodos dėl kasacijos negalimumo neįtvirtinimas *JAN/ 25* straipsnyje galėjo būti lemtas kitų priežasčių, inter alia (be kita ko), perteklinio tokios nuorodos pobūdžio, atsižvelgiant į *JAN/ 25* straipsnio normos sisteminius ryšius su kitomis *JAN/* ir *CPK* nuostatomis bei jos lingvistinę formuluotę.

31. Minėta, kad *JAN/ 25* straipsnyje įtvirtinta išimtis iš bendrosios civiliniame procese galiojančios taisyklės, pagal kurią pirmosios instancijos teismo procesinis sprendimas iškelti civilinę bylą negali būti peržiūrimas nei apeliacine, nei kasacine tvarka. Ši išimtis įstatymo leidėjo suformuluota įstatyme nurodant vieną konkretų teismą, kuriam gali būti skundžiama nutartis dėl nemokumo bylos iškėlimo – Lietuvos apeliacinį teismą, taip pat nuo bendrųjų civilinio proceso taisyklių besiskiriančią tokių skundų nagrinėjimo galimą baigtį, reiškiančią, kad teismo nutartį iškelti nemokumo bylą visais atvejais yra įgaliotas priimti tik pirmosios, o ne apeliacinės, instancijos teismas (*JAN/ 25* straipsnio 23 dalis). Atsižvelgiant į tai, kad išimtis nustatančios specialiosios teisės normos negali būti aiškinamos plečiamai (žr. mutatis mutandis (su būtinais (atitinkamais) pakeitimais) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. sausio 28 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-53/2015), darytina išvada, kad nutarčių dėl nemokumo bylos iškėlimo apskundimo procesinė tvarka *JAN/ 25* straipsnyje yra reglamentuota išsamiai ir kad joks kitas teismas, įskaitant ir Lietuvos Aukščiausiąjį Teismą, pagal įstatymą nėra kompetentingas nagrinėti skundus dėl teismo nutarčių iškelti nemokumo bylą, todėl kasacija dėl tokių nutarčių yra negalima net ir nesant įstatyme *expressis verbis* įtvirtinto kasacijos draudimo.

32. Teisėjų kolegija, remdamasi išdėstytais argumentais, konstatuoja, kad pareiškėjo kasacinį skundą turėjo būti atsisakyta priimti kaip paduotą dėl teismo nutarties, pagal įstatymą negalinčios būti kasacijos objektu. Šiai aplinkybei paaiškėjus bylos nagrinėjimo metu, kasacinis procesas turi būti nutrauktas (*CPK 356* straipsnio 6 dalis). Konstatavusi kasacijos nagrinėjamoje byloje negalimumą, teisėjų kolegija dėl kasacinio skundo argumentų, kuriais ginčijamas skundžiamos apeliacinės instancijos teismo nutarties teisėtumas, nepasisako.

33. Teismo posėdžio kasaciniame teisme dieną pareiškėjas pateikė prašymą atidėti bylos nagrinėjimą sudarant jam galimybę pateikti įrodymus, kad dalį trečiojo asmens VK „VEB.RF“ reikalavimų perėmė kitas kreditorius. Pareiškėjo teigimu, šie įrodymai yra reikšmingi sprendžiant dėl bankroto bylos UAB „Jumps“ iškėlimo. Konstatavus, kad procesas kasaciniame teisme nagrinėjamoje byloje negalėjo būti pradėtas, šis pareiškėjo prašymas nespręstinas.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

34. Paduodamas kasacinį skundą, pareiškėjas sumokėjo 38 Eur žyminio mokesčio. Tačiau pagal CPK 83 straipsnio 1 dalies 8 punktą jis yra atleistas nuo žyminio mokesčio mokėjimo, todėl sumokėtas žyminis mokestis jam gražintinas (CPK 87 straipsnio 1 dalies 1 punktas). Kitų bylinėjimosi išlaidų šalys nepatyrė, taip pat kasaciniame teisme nepatirta išlaidų, susijusių su procesinių dokumentų įteikimu.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos *civilinio proceso kodekso* 87 straipsnio 1 dalies 1 punktu, 356 straipsnio 6 dalimi ir 362 straipsnio 1 dalimi,

n u t a r i a :

Kasacinį procesą dėl Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. gruodžio 17 d. nutarties nutraukti.

Gražinti V. P. (a. k. (duomenys neskelbtini)) 38 (trisdešimt aštuonis) Eur žyminio mokesčio, sumokėto 2020 m. gruodžio 18 d. AB „Citadele banka“ Lietuvos filiale.

Ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis yra galutinė, neskundžiama ir įsiteisėja nuo priėmimo dienos.

Teisėjai Goda Ambrasaitė-Balynienė

Gediminas Sagatys

Dalia Vasarienė

Paminėta tekste:

Bylos:

3K-3-587/2008 Dėl sandorių pripažinimo negaliojančiais

3K-3-253-219/2017 Dėl bankrutavusios įmonės nekilnojamojo turto pardavimo tvarkos panaikinimo

3K-3-170-219/2020 Dėl teisės normų, reglamentuojančių įmonės vadovo civilinę atsakomybę dėl pavėluoto kreipimosi į teismą su pareiškimu dėl bankroto bylos įmonei iškėlimo, aiškinimo ir taikymo

Teisės aktai:

Dėl specialios paskirties uždarnosios akcinės bendrovės „Gimtoji kalba“ skelbimosi nemokia ir kreipimosi į teismą dėl bankroto bylos iškėlimo

Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija

6 str. [Aukštosios Susitariančiosios Šalys laiko...]

Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas

1 str. Civilinio proceso įstatymai

Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas

12 str. Rungimosi principas

83 str. Atleidimas nuo žyminio mokesčio ir kitų bylinėjimosi išlaidų mokėjimo

87 str. Žyminio mokesčio gražinimas

137 str. Ieškinio priėmimas

290 str. Nutarties ir rezoliucijos priėmimas

334 str. Teisė paduoti atskirąjį skundą

340 str. Įsiteisėjusių teismo sprendimų ir nutarčių peržiūrėjimas kasacine tvarka

353 str. Bylos nagrinėjimo ribos

356 str. Bylos nagrinėjimas kasacinio teismo posėdyje

362 str. Kasacinio teismo nutarties įsiteisėjimas ir privalomumas

Lietuvos Respublikos įmonių restruktūrizavimo įstatymas

7 str. Įmonės restruktūrizavimo bylos iškėlimas teisme

Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas

9 str. Pasirengimas nagrinėti bankroto bylą teisme

10 str. Bankroto bylos iškėlimas teisme

27 str. Bankroto bylos nutraukimas

Lietuvos Respublikos juridinių asmenų nemokumo įstatymas

21 str. Nemokumo bylos iškėlimo sąlygos

22 str. Atsisakymas iškelti nemokumo bylą

25 str. Teismo nutartis dėl nemokumo bylos

78 str. Bankroto bylos nutraukimo pagrindai

80 str. Bankroto bylos nutraukimas sudarius taikos sutartį

81 str. Bankroto bylos nutraukimas iškėlus restruktūrizavimo bylą

107 str. Kreditorių pritarimas restruktūrizavimo plano projektui